

"Hij vroeg of ik hem kon helpen om een goede dood te sterven"

Jurgen Slembrouck en Jürgen Mettepenningen schrijven beurtelings om de twee weken een opinietekst over wat hen opvalt in nieuws of in het dagelijkse leven. De eerste Jurgen vanuit vrijzinnige inspiratie. De tweede is christelijk geïnspireerd. Deze week is Slembrouck aan het woord.

Jurgen Slembrouck

Jurgen Slembrouck Universiteit Antwerpen Vrijzinnige Dienst.

zo 25 feb 🕒 07:08

Hij was mager, dat heb je wel vaker bij uitbehandelde kankerpatiënten. Hij verbleef op de palliatieve afdeling van het ziekenhuis waar ik werkte als vrijzinnig consulent. Zijn naam kan ik me niet meer herinneren, maar die blik van hem vergeet ik nooit. Hoe hij naar me keek toen hij me vroeg of ik hem kon helpen met zijn wens om een goede dood te sterven.

De radeloosheid. De onmacht. Het verdriet dat sprak uit die blauwe ogen van hem. Hij was ongetrouwd en kinderloos gebleven. De enige familie die op bezoek kwam was zijn broer waarmee hij opnieuw regelmatig contact had sinds hij ziek was geworden. Tijdens de teamvergadering waar zijn vraag ter sprake kwam, bleek dat zijn broer zijn doodswens afkeurde.

Ook ik bracht verslag uit over de gesprekken die ik met hem had gehad. Voerde aan dat er naar mijn mening geen reden was om te twifelen aan de oprechtheid van zijn doodswens en betoogde dat de mening van zijn broer in wezen irrelevant was.

Niet hij leed immers ondragelijk. Niet hij was van onze zorg afhankelijk. Niet hij kon bepalen of het leven van zijn broer het nog waard was geleefd te worden.

Tijdens die vergadering werd het me ook duidelijk waarom zijn blik vol wanhoop was. De arts had hem meegedeeld niet op zijn verzoek te willen ingaan.

Wie oprecht gelooft dat het leven heilig is omdat het een geschenk is van God, kan niet met euthanasie instemmen. Het lijden kan nooit groot genoeg zijn om Gods plannen te

omzeilen. Integendeel, volgens die logica is het lijden van de mens net zinvol omdat het een Goddelijk instrument is dat de zorg voor de medemens tot leven wekt. De omstreden Paashomilie van Kardinaal Danneels is wat dat betreft zo klaar als een klontje.

“De arts had hem meegedeeld niet op zijn verzoek te willen ingaan.

Sinds de goedkeuring van de euthanasiewet, CD&V en Vlaams Blok stemden tegen, gaan er regelmatig stemmen op om die wet te herzien. Niet toevallig komt de kritiek voornamelijk uit christelijke hoek. Ook nu weer is dat het geval voor euthanasie bij psychisch lijden.

Sommigen willen psychisch lijden als motief voor euthanasie zelfs uit de wet halen. De wet zou onduidelijk zijn en de behandelende psychiater te veel vrijheid geven om de wet naar eigen goeddunken te interpreteren.

Toch is het wantrouwen jegens wetgevers en psychiaters niet de kern van de zaak. Wat de critici fundamenteel tegen de borst stuit, is dat de wet de “levengevende dynamiek” van de therapie zou miskennen. Wanneer de patiënt zegt “voor mij hoeft het niet meer” antwoorden zij daarop: “Het kan altijd nog.” Met de nadruk op “altijd”. Wat uiteraard betekent dat euthanasie nooit kan en men de vraag van een patiënt ernaar, om het even hoe groot zijn existentiële wanhoop ook mag zijn, te allen tijde kan negeren.

Opmerkelijk, ook Margot Cloet onderschrijft in haar hoedanigheid van gedelegeerd bestuurder van Zorgnet-ICURO die visie. Dat is vreemd want lang niet alle zorginstellingen die Zorgnet-ICURO overkoepelt, waaronder ook het Universitair Ziekenhuis Brussel, zijn het met die visie eens.

Sterker nog, die onenigheid geldt ook voor het ethisch advies dat Zorgnet-ICURO recent zelf bekend heeft gemaakt. Ook Zorgnet-ICURO vraagt namelijk om de euthanasiewetgeving aan te passen. Niet dat men het met zoveel woorden zegt maar men wil de wetgeving schoeien op de leest van het christelijk personalisme.

In de beste enerzijds-anderzijds-traditie heeft men het over “autonomie in verbondenheid”.

‘Paternalisme 2.0’ zou duidelijker zijn

Het is ongetwijfeld goed bedoeld maar het getuigt onmiskenbaar van een voogdijschap van de ene over de andere. De ratio van de euthanasiewetgeving en van de patiëntenrechten is fundamenteel verschillend. Zij is gestoeld op het zelfbewustzijn dat

de basis vormt voor de menselijke autonomie. Alleen het individu heeft toegang tot dat zelfbewustzijn en ontleent daaraan het recht om over zichzelf te beschikken.

Zorgnet-ICURO kleedt in haar advies die ratio volledig uit. Men twijfelt aan de wilsbekwaamheid van mensen die psychisch lijden en men sacraliseert het menselijk leven. De autonomie van de patiënt wordt binnen een relationele context geplaatst waardoor zijn euthanasievraag afhankelijk wordt gemaakt van de "relevante anderen" en het "hulpverlenend team".

Niet alleen de patiënt moet euthanasie willen, ook zij moeten dat willen.

Aan de patiënt die ondragelijk psychisch lijdt vragen ze om een jaartje vol te houden alvorens zijn euthanasieverzoek eventueel gehonoreerd zou worden. Maar ondertussen werpt men zoveel dammen op dat euthanasie bij psychisch lijden in de feiten onmogelijk wordt.

De houding van Zorgnet-ICURO doet me denken aan de man die ik op de palliatieve afdeling heb begeleid. Ook hij kreeg geen euthanasie. De behandelende arts had in wezen levensbeschouwelijke bezwaren – een fundamenteel recht, een arts kan vanzelfsprekend niet gedwongen worden om euthanasie uit te voeren – maar ze verstopte zich achter een medisch smoesje: ze wist niet welke medicijnen ze moest gebruiken om een euthanasie uit te voeren.

“ Men twijfelt aan de wilsbekwaamheid van mensen die psychisch lijden en men sacraliseert het menselijk leven.

En er speelde ook iets anders. Die palliatieve afdeling was ook háár afdeling. Ze konden het niet hebben dat een andere arts, die ik over deze patiënt had ingelicht en geen levensbeschouwelijke bezwaren had, hem op hun afdeling zou bijstaan.

Op macroniveau dreigt zich nu hetzelfde scenario te voltrekken. Zorgnet-ICURO overkoepelt zoveel ziekenhuizen dat wanneer haar advies bindend zou worden, euthanasie voor mensen die psychisch lijden in Vlaanderen onmogelijk wordt.

Dat zou een jammerlijke vergissing zijn. Het advies is mensenwaardig omdat het de menselijke autonomie ondergeschikt maakt aan een godsdienstige visie op lijden. De leden van Zorgnet-ICURO die het niet met het advies eens zijn, laten best nu van zich horen.

VRT NWS wil op vrtnws.be een bijdrage leveren aan het maatschappelijk debat over actuele thema's. Omdat we het belangrijk vinden om verschillende stemmen en meningen te horen publiceren we regelmatig opinieteksten. Elke auteur schrijft in eigen naam of in die van zijn vereniging. Zij zijn verantwoordelijk voor de inhoud van de tekst